

Vážení čtenáři,

k prvním dnům jara dostáváte do rukou první letošní vydání e-Věstníku Správy CHKO Pálava. Toto monotematické číslo je celé zaměřené na rostliny. Prosím nezalekněte se toho a dejte rostlinám šanci se představit.

Pálavské květy

helena.prokesova@nature.cz

Ačkoli jsou rostliny krásné a velmi zajímavé organismy, na pomyslném žebříčku popularity by jistě obsadily nižší příčku než živočichové. Těžko říci, čím je to způsobeno, neboť i rostliny mohou být milé, chlupaté a příjemné na dotyk – vzpomeňme si třeba na koniklec (viz foto níže). Proto jsme se rozhodli, že se v letošním roce více zaměříme právě na rostliny. Na praktických příkladech se pokusíme vysvětlit důležitost jejich rozpoznávání. A nepůjde pouze o rostliny jedlé, léčivé, jinak využitelné a jedovaté, ale také o ty, které svou přítomností poukazují na stav přírodního prostředí.

Máte-li zájem se o rostlinách něco dozvědět, dovoluujeme si vám nabídnout program, který jsme si pro vás na letošní rok přichystali. Doplnili jsme jej o dvě krátká povídaní o pálavské květeně. Každé z nich na ni nazírá z jiného úhlu pohledu – první z faktického, druhé z poetického. Přejeme příjemné počtení.

BOTANIKA – VĚC VEŘEJNÁ (botanické akce Správy CHKO Pálava pro veřejnost)**Květy Pálavy od jara do podzimu (celosezónní výstavka rostlin Pálavy a blízkého okolí)**

Po celou vegetační sezónu, tedy zhruba od poloviny března do konce října, bude ve vestibulu budovy Správy CHKO Pálava pro školy a veřejnost k dispozici výstavka rostlin Pálavy a blízkého okolí. Zájemci si zde budou moci prohlédnout jak druhy běžné, tak i ty o něco vzácnější, ale nenajdou zde druhy zákonem chráněné ani velmi vzácné (kriticky a silně ohrožené). Na ty se budou moci podívat na webových stránkách Správy CHKO Pálava v rubrice [Co nyní kvete?](#) (viz níže).

Co nyní kvete?

Rubrika webových stránek Správy CHKO Pálava, do níž jsou v průběhu celé vegetační sezóny doplňovány aktuální informace o právě kvetoucích rostlinách i s jejich fotografiemi.

<http://palava.ochranaprirody.cz/co-nyni-kvete/>

Budete-li mít jakýkoli dotaz k rostlinám, ať už se bude týkat těch pálavských nebo jiných, neváhejte se zeptat Heleny Prokešové, botaničky Správy CHKO Pálava. Najdete ji ve druhém patře budovy Správy v místnosti č. 18. Pokud tam nebude (v sezóně bývá často v terénu), můžete jí poslat e-mail (helena.prokesova@nature.cz) nebo zatelefonovat (731 679 942). Svým zájmem o rostliny ji velmi potěšíte.

Botanické vycházky

Dvě jarní vycházky z cyklu *Užitá botanika*

I v letošním roce budeme pokračovat v sérii botanických vycházek zaměřených především (ale nejen) na poznávání těch rostlinných druhů, které jsou prakticky využitelné. V rámci tohoto cyklu, který jsme nazvali *Užitá botanika*, jsme pro vás na jaře nachystali dvě vycházky – první z nich bude zaměřená na jedlé rostliny a druhá na rostliny užitečné pro včely.

Jedlé rostliny

První letošní vycházka se uskuteční v **neděli 25. března**. Pro pozitivní ohlasy ze strany účastníků se i tentokrát, stejně jako při loňské první vycházce, budeme zabývat především jarními rostlinami, jimiž si můžeme v tomto období významně zpestřit jídelníček.

Setkáme se v 9:00 před budovou Správy CHKO Pálava na náměstí v Mikulově a společně navštívíme některá méně známá chráněná území Pálavy v blízkosti města, kde si budeme ukazovat jedlé i nejedlé rostliny. Předpokládaná délka trasy je do 10 km. Cestou budeme sbírat rostliny na salát a pomazánku, které si po návratu připravíme na Správě CHKO Pálava na náměstí v Mikulově. Budete-li mít čas, můžete pak s námi posedět a pobesedovat o rostlinách, přírodě, zahrádkaření ...

Rostliny a včely

Druhá letošní vycházka se bude konat v **sobotu 21. dubna** a dozvíme se při ní spoustu užitečných informací a zajímavostí o rostlinách, které jsou důležité pro včely a ostatní blanokřídlý hmyz.

Opět se setkáme v 9:00 před budovou Správy CHKO Pálava na náměstí v Mikulově a společně půjdeme na Svatý kopeček, kde si budeme ukazovat rostliny užitečné pro včely a povídat si o včele medonosné a dalších zástupcích blanokřídlého hmyzu u nás. Předpokládaná délka trasy je do 5 km. Vycházku zakončíme u včelnice pana včelaře Augustina Uváčika nad levandulovým políčkem na úpatí Svatého kopečku. Budeme mít možnost si včelnici prohlédnout, a díky tomu i pochopit, jak funguje.

Zájemce o vycházky prosíme o registraci na e-mail helena.prokesova@nature.cz nebo telefon 731 679 942. Registrace je nutná především u druhé vycházky, a to proto, aby pan včelař mohl nachystat dostatečný počet ochranných pomůcek nutných pro prohlídku včelnice.

Dunajovické kopce – minulost, současnost a budoucnost chráněného území

Tato exkurze k projektu *Obnovní management území národního významu na jižní Moravě* se bude konat ve **čtvrtek 26. dubna**. Hlavní náplní bude prohlídka míst, na kterých se v loňském roce začalo s obnovními pracemi, v nichž se bude v dalších letech pokračovat. Pokusíme se vysvětlit, čemu jsou prováděné práce prospěšné. Cestou však nezapomeneme upozorňovat na zajímavé rostliny. Jistě jich bude tou dobou již mnoho kvést nebo alespoň rozkvétat. Ukážeme si, že rostliny nás často upozorňují na probíhající změny v přírodních společenstvech, a pokusíme se objasnit, proč tomu tak je. Velkým botanickým lákadlem je zdejší velmi početná populace katránu tatarského, známého jako stepní běžec.

Setkáme se v 17:00 u informační tabule na rozcestí poblíž nástupního místa na Kapli cestou mezi Velkou Slunečnou a Rochusbergem (48°50'33.510"N, 16°33'55.674"E) a projdeme celý hřeben chráněného území s občasnými odbočkami do nižších partií.

Z Dobrého Pole přes Nový Přerov do Novosedel – krajem slanisek a stepních pahorků

Při exkurzi pro jihomoravskou pobočku České botanické společnosti, která se uskuteční v **sobotu 28. dubna**, budeme mít jedinečnou příležitost setkat se s botaniky a dalšími milovníky rostlin z celé jižní Moravy a společně projít zatím ještě poměrně zachovalou zemědělskou krajinou západně od Mikulova.

Setkáme se v 8:15 na vlakové zastávce v Dobrém Poli a půjdeme přes Přerovský vrch, Velký kopec (PP Lange Wart) a Nový Přerov do Novosedel, odkud nám pojedou vlak na Břeclav (Brno) nebo na Znojmo. Cestou navštívíme slanisko v Dobrém Poli, Novém Přerově, a bude-li čas a chuť, i v Novosedlech.

Bylinková vycházka

Botanická vycházka v rámci kurzu Sběr léčivých rostlin v přírodě, který pořádá Bylinková zahrada Valtice, se uskuteční v **sobotu 2. června** od 9:00 ve Valticích.

Botanická brigáda**Borytobraní 2018**

Letošní pálavské „borytobraní“ (= vytrhávání žlutě kvetoucích invazních rostlin borytu barvířského) se uskuteční v **sobotu 5. května**.

Setkáme se v 9:00 u sochy svaté Anežky Přemyslovny mezi Klentnicí a Pavlovem, kde je možné na kraji vinohradů a pole zaparkovat auta. Poté se přesuneme na jihovýchodní svahy Děvína (nad zeleně značenou turistickou trasou), kde se výše zmíněný boryt barvířský rozrůstá v cenných stepních trávnících (*foto: žluté skvrny na svazích*) a vytlačuje z nich vzácné a ohrožené druhy rostlin.

Je potřeba si s sebou vzít rukavice a dostatečné množství tekutin.

Akce pro děti**Domeček v přírodě II**

Přírodovědný příměstský tábor, který pořádá DDM Mikulov ve spolupráci se Správou CHKO Pálava se uskuteční ve dnech **6. až 10. srpna**.

Zatímco loni byly ústředním tématem rostliny v České republice rostoucí pouze na Pálavě, letos se více zaměříme na méně proslulé druhy, jež si však také zaslouží naši pozornost. Vedle rostlin se budeme věnovat hmyzu, ptákům a krajině.

Přírodovědný kroužek

Od příštího školního roku bychom ve spolupráci s DDM Mikulov rádi otevřeli přírodovědný kroužek **pro děti ve věku 7 až 12 let**.

Kroužek nebude zaměřený pouze na botaniku, nýbrž bude mít pestrou náplň. Jeho cílem bude upevnit kladný vztah dětí k přírodě, krajině a jejich ochraně. Děti budou mít možnost seznámit se s přírodou Pálavy a jejího blízkého okolí, naučit se rozeznávat rostliny a živočichy, kteří zde žijí, a dozvědět se o nich mnoho zajímavostí. Děti si s trochou nadsázky budou moci vyzkoušet práci terénního botanika, zoologa, ochránce přírody, a zjistit tak, co takové zaměstnání vlastně znamená a co obnáší. Srozumitelnou formou se pokusíme dětem sdělit, že i zdejší krásná krajina má svoje problémy, osvětlit jim, v čem spočívají, a nastínit, jak by se daly řešit.

Poznačte si do kalendáře:

- neděle 25. března – Jedlé rostliny*
- sobota 21. dubna – Rostliny a včely*
- čtvrtek 26. dubna – Dunajovické kopce*
- sobota 28. dubna – Krajem slanisek a stepních pahorků*
- sobota 5. května – Borytobraní*
- sobota 2. června – Bylinková vycházka*
- 6. až 10. srpna – příměstský tábor Domeček v přírodě II*
- od října – přírodovědný kroužek*

BOTANIKA FAKTICKÁ

Zelené bohatství Pálavy

Květena CHKO Pálava je druhově velmi bohatá a různorodá. Tato různorodost je dána velkou pestrostí stanovišť – najdeme zde osluněné i zastíněné skály, skalní a luční stepi, křoviny, teplomilné doubravy, dubohabřiny a suťové lesy, ovocné sady. Na území CHKO se nachází několik rybníků, pískovna, slanisko a fragment lužního lesa a zaplavovaných luk – pozůstatek po nivní krajině, kterou pohřbily Novomlýnské nádrže. Druhová bohatost je zde opravdu značná – např. při inventarizaci cévnatých rostlin v NPR Děvín-Kotel-Soutěska bylo zaznamenáno 670 rostlinných druhů, což představuje téměř 1/5 flóry celé České republiky.

Pálava je charakteristická početnými populacemi vzácných teplomilných a světlomilných druhů skal a skalních i lučních stepí, řada z nich jsou zároveň rostliny velmi atraktivní, např. koniklec velkokvětý (*Pulsatilla grandis*), hlaváček jarní (*Adonis vernalis*), kosatce nízký a písečný (*Iris pumila*, *I. arenaria*), tařice skalní (*Aurinia saxatilis*), koulenka prodloužená (*Globularia bisnagarica*), třemdava bílá (*Dictamnus albus*), len chlupatý (*Linum hirsutum*), chrpa chlumní (*Centaurea triumfetti*), hvězdnice zlatovlásek (*Galatella linosyris*) nebo kakost krvavý (*Geranium sanguineum*). Významné jsou zdejší porosty stepních trav kavylů (*Stipa* spp.), které jsou pro dlouhou péřitou osinu na květenstvích vlajících díky ní ve větru přezdívané *vousy sv. Ivana*. Na Pálavě rostou čtyři druhy tohoto rodu z celkových devíti vyskytujících se v České republice, z čehož jeden z nich najdeme pouze zde (viz níže: *Pálavské unikáty z říše rostlin*).

Za pozornost stojí také zdejší druhy keřů. Velmi brzy na jaře rozkvétá žlutými květy teplomilný keř dřín jarní (*Cornus mas*), jehož červené plody jsou jedlé a výborné na marmeládu. O něco později odívá osluněné svahy Děvína do běla svými květy mahalebka obecná (*Prunus mahaleb*). Dále na Pálavě rostou např. brsleny evropský a bradavičnatý (*Euonymus europaeus*, *E. verrucosus*), kalina tušalaj (*Viburnum lantana*) nebo řešetlák počistivý (*Rhamnus cathartica*). V podrostu stinnějších lesů se vyskytuje klokoč zpeřený (*Staphylea pinnata*). Jeho listy jsou podobné listům bezu, ale bezpečně jej prozradí na dlouhé stopce dolů visící bílá květenství, která se proměňují v kulovité světle zelené nafouknuté tobočky ukrývající lesklá hnědá velmi tvrdá semena – tzv. klokočí, z něhož se v minulosti vyráběly růžence a až do současnosti ozdobné předměty.

Nesmíme zapomenout také na lesy. Zatímco teplomilné doubravy, jejichž vůdčí dřevinou je dub pýřitý (*Quercus pubescens*), doplněný javorem babykou (*Acer campestre*), jsou velmi světlé, a proto se v jejich podrostu daří rostlinám bezlesí z okolí, zdejší mezofilní lesy (dubohabřiny a suťové lesy) s převládajícím habrem obecným (*Carpinus betulus*), jilmem drsným (*Ulmus glabra*) a lípami srdčitou a velkolistou (*Tilia cordata*, *T. platyphyllos*) se pyšní specifickým druhově bohatým bylinným patrem. Jeho pestrost nejvíce oceníme na jaře, ještě před olistěním stromů, kdy tyto rostliny kvetou. V pestrobarevném koberci květů můžeme najít všechny čtyři druhy dymnivek české flóry – dymnivka dutou, plnou, nízkou a bobovitou (*Corydalis cava*, *C. solida*, *C. pumila*, *C. intermedia*), sasanky pryskyřníkovitou a hajní (*Anemone ranunculoides*, *A. nemorosa*), křivatce žlutý a nejmenší (*Gagea lutea*, *G. minima*), pižmovku mošusovou (*Adoxa moschatellina*), zapalici žluťuchovitou (*Isopyrum thalictroides*) a mnoho dalších. O něco později tyto lesy zdobí porosty kvetoucího oměje vlčího moru (*Aconitum lycoctonum*) a mařinky vonné (*Galium odoratum*) spolu s roztroušeně se vyskytující lilií zlatohlavou (*Lilium martagon*) a árónem východním (*Arum cylindraceum*).

Druhovou rozmanitost zvyšují slanomilné druhy rostoucí v NPP Slanisko u Nesytu. Mnohé z těchto druhů jsou v současné době v celé České republice velmi vzácné, vyskytují se na několika posledních lokalitách. Patří sem např. hadí mord malúborný (*Scorzonera parviflora*), hvězdnice panonská (*Tripolium pannonicum*), pampeliška besarabská (*Taraxacum bessarabicum*), kuřinka solná (*Spergularia marina*), prorostlík nejtenčí (*Bupleurum tenuissimum*), skrytěnka bodlinatá (*Crypsis aculeata*), bahenka šášinovitá (*Crypsis schoenoides*) nebo solenka Valerandova (*Samolus valerandi*).

Na závěr je potřeba zmínit také ohrožené mokřadní druhy NPR Křivé jezero. Najdeme zde např. bleduli letní (*Leucojum aestivum*), kosatec sibiřský (*Iris sibirica*), hrachor bahenní (*Lathyrus palustris*), pryšec bahenní (*Euphorbia palustris*), šišák hrálovitý (*Scutellaria hastifolia*), violku slatinnou (*Viola stagnina*) nebo žluťuchu žlutou (*Thalictrum flavum*).

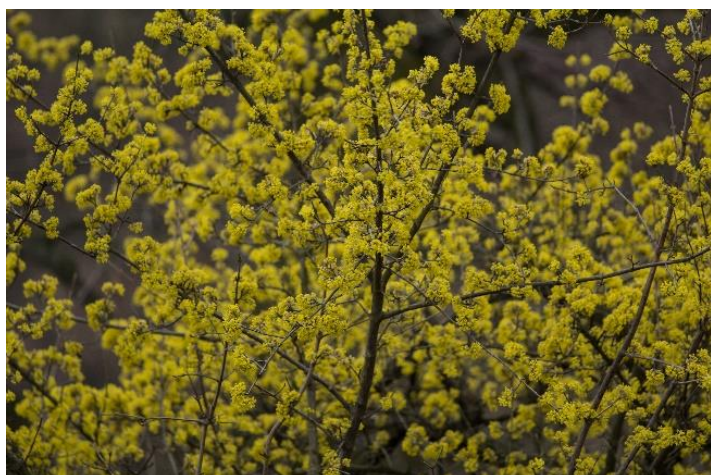

kosatec nízký (*Iris pumila*)

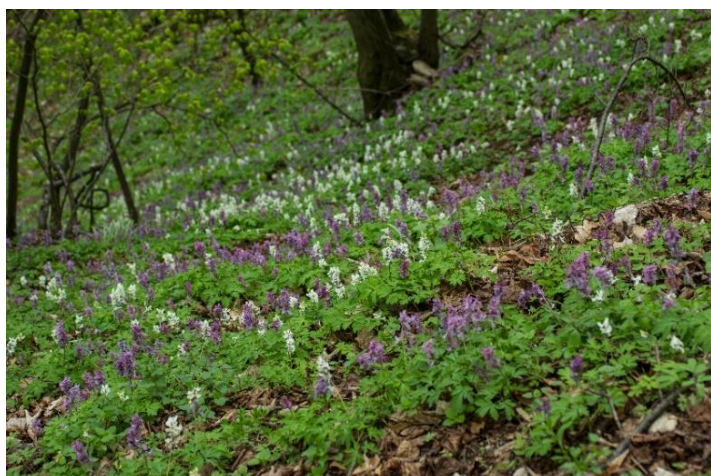
koulenka prodloužená (*Globularia bisnagarica*)

dřín jarní (*Cornus mas*)

mahalebka obecná (*Prunus mahaleb*)

dymnivka dutá (*Corydalis cava*)

oměj vlčí mor (*Aconitum lycoctonum*)

skrytěnka bodlinatá (*Crypsis aculeata*)

bahenka šášinovitá (*Crypsis schoenoides*)

bledule letní (*Leucojum aestivum*)

kosatec sibiřský (*Iris sibirica*)

Pálavské unikáty z říše rostlin

Květena Pálavy je nejen velmi bohatá, ale také značně specifická – najdeme zde totiž osm druhů rostlin, které se jinde v České republice nevyskytují. Zajímavost této skutečnosti ještě zvyšuje to, že mají odlišné nároky. Zatímco kavyl skalní (*Stipa eriocaulis*) je vázán na nejsušší stepi jižního svahu Svatého kopečku, glaciální relikv pícečnice velkokvětá (*Arenaria grandiflora*) obsazuje štěrbiny severně orientovaných vápencových skal Děvína. Na skalách a skalních stepích roste i hvozdík Lumnitzerův (*Dianthus lumnitzeri*). Ožanka horská (*Teucrium montanum*) vyhledává osluněné skalní stepi na temenech svahů, svízel rakouský (*Galium austriacum*) zase reliktní stanoviště na severním úpatí. Další tři druhy mají rády narušování. Podél pěšinek rostou šalvěj etiopská (*Salvia aethiopis*), jež se přirozeně vyskytuje na horní hraně jižního svahu Stolové hory, a paprska velkokvětá (*Orlaya grandiflora*), kterou můžeme spatřit při cestě jihovýchodním úbočím Děvína. Sutě pod Děvičkami a bývalým hradem Neuhaus, kam v minulosti jistě padalo leccos, jsou zase stanovištěm violky nejmenší (*Viola kitaibeliana*).

pícečnice velkokvětá (*Arenaria grandiflora*)ožanka horská (*Teucrium montanum*)paprska velkokvětá (*Orlaya grandiflora*)violka nejmenší (*Viola kitaibeliana*)

Botanické zajímavosti v okolí Pálavy

Ačkoli rozmanitost stanovišť a na ně vázaných rostlin je v naší CHKO značná (viz výše), přeci jenom v jejím blízkém okolí najdeme zajímavé druhy, se kterými se na Pálavě nesetkáme. Představme si několik příkladů, na další pak jistě přijdete sami.

Na Pálavě neroste stepní běžec katrán tatarský (*Crambe tataria*), rostlina s mohutným křovitým kořenem, vyžadující hluboké sprašové půdy. Literární údaje ze 30. let 20. století sice popisují jeho výskyt na Stolové hoře a Šibeničnicku, v současné době jej tam však nenajdeme. Musíme za ním vyrazit na Dunajovické kopce nebo Pouzdřanskou step. Na Dunajovických kopcích můžeme dále obdivovat např. růžově kvetoucí drobný keř mandloň nízkou (*Prunus tenella*), chrpě podobnou rostlinu srpici karbincolistou (*Klasea lycopifolia*) nebo velmi vzácný druh kontinentálních stepí pelyněk Pančičův (*Artemisia pancicii*). Pouzdřanská step zase hostí bohatou populaci kozince bezlodyžného (*Astragalus exscapus*), měkce chlupaté bobovité rostliny s přisedlými žlutými květenstvími.

Specifické druhové složení mají biotopy v okolí zámečku Rendez-vous u Valtic, a to díky odlišnému geologickému podkladu, kde se uplatňují vrstvy štěrku a písčitých jíílů. Z rostlin, které na Pálavě nenajdeme, se na zdejší louce můžeme potěšit pohledem na drobnou orchidej vstavač kukačku (*Orchis morio*), bíle kvetoucí lomikámen cibulkatý (*Saxifraga bulbifera*) a velmi vzácnou svízelku piemontskou (*Cruciata pedemontana*). V okolních lesích rostou např. kosatec trávovitý (*Iris graminea*), ostřice doubravní (*Carex fritschii*) a plicník úzkolistý (*Pulmonaria angustifolia*).

vstavač kukačka (*Orchis morio*)lomikámen cibulkatý (*Saxifraga bulbifera*)**Doporučujeme:**<http://botany.cz/cs/><http://www.botanickafotogalerie.cz/><http://www.pladias.cz/><http://flora.upol.cz/><http://www.sci.muni.cz/jm-cbs/prednasky.php>

BOTANIKA POETICKÁ

několik ukázek z připravované knihy o pálavské květeně

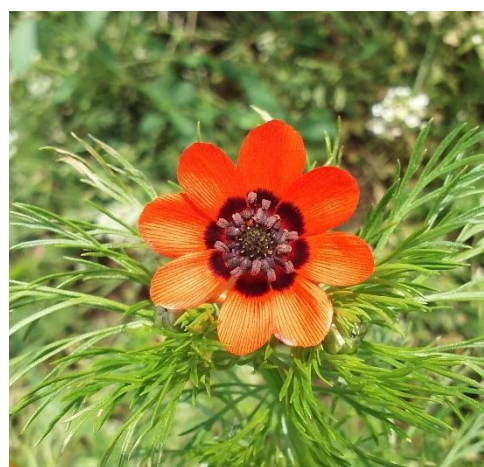
ČASNÉ JARO

Hlaváček – antický krasavec

Jaro přichází na Pálavu rychle a směle. Ani se nenadějeme, je tu v plné síle a spolu s ním jeho symbol, sluneční vyslanec na zemi, hlaváček jarní. Rozsvěcuje po zimě se prohřívající stráně do tak teple zlatožlutého odstínu, že natáhnout se na ně do trávy nebo si jen tak posedět je náhle mnohonásobně lákavější. Poležme si na mezi, přivoňme k jeho krásným květům, ale v žádném případě je neochutnávejme! Hlaváček není tak bezelstný a bezbranný, jak by se na první pohled mohl zdát. Příbuzenství s pryskyřníky dalo tomuto rostlinnému krasavci do vínku prudkou jedovatost. Roste-li na pastvině, zvířata se mu obloukem vyhýbají. Symbolické spojení krásy s nebezpečností (tak časté nejen v říši rostlin!) je také východiskem jeho paralelního mytologického bytí. Hlaváček se totiž honosí vědeckým jménem *Adonis*, které dostal v upomínku na antického hrdinu Adonida. Onen bájný muž vynikal krásou tak nesmírnou, že prý zamotal hlavy dokonce i samotným bohyním Afroditě a Persefoně. Spor bohyně lásky s dcerou vládce bohů Dia o přízeň antického krasavce trval velmi dlouho, nakonec se ale dohodly, že se o ni rozdělí rovným dílem. Mezitím však stačil Adonida zabít rozzuřený žárlivý milenec Afrodity – Áres, bůh války. Z kapek krve umírajícího prý vyrostly červenokvěté hlaváčky a ze slz, které bohyně prolila nad ztrátou svého miláčka, zase jiné květiny – podle jednoho z výkladů této báje to byly koniklece, podle jiného sasanky.

O vztahu člověka k určité rostlině mnohé vypovídají její lidové názvy. *Miláček*, *rozmažníček*, *slepičí prdelka*, *zlatouš*, *ženskej* – hlaváček jarní musel být jistě velmi oblíben! Dokladem budiž i to, že významný botanik 19. století Filip

Maxmilián Opiz údajně navrhol poetické pojmenování *miláček jarní* dokonce i jako jeho odborné české jméno. Bohužel se v současné době nepoužívá. Je tomu tak proto, že název *hlaváček* je staršího data, a má tedy přednost. Existuje ale ještě skupina několika vzájemně podobných lidových jmen hlaváčku jarního, která mají jiný, avšak neméně zajímavý původ. Patří sem například pojmenování *černé falešné koření* nebo *český falešný elebor*. Tato jména odkazují na prodávání sušeného oddenku hlaváčku jarního babkami kořenářkami na vídeňských trzích jako rostlinného padělku místo tzv. pravého černého koření – sušeného oddenku příbuzné byliny čemeřice černé (*Helleborus niger*).

Ještě je potřeba vzpomenout výše zmíněný červenokvětý hlaváček. Na Pálavě najdeme takové hned dva – jsou jimi polní plevely hlaváček letní a vzácnější hlaváček plamenný. Rozkvétají až v létě a svou sytou červení označují ta pole, na nichž se hospodaří s citem.

PŘELOM JARA A LÉTA**Třemdava – ztepilá krasavice**

V čase, kdy kalendář hlásí, že teprve vrcholí jaro, avšak na pálavských stepích už se to horkým vzduchem jen tetelí, dospívá k rozpuku ztepilá krasavice – skutečná královna teplomilné flóry – třemdava bílá. Kolemjdoucího poutníka zcela jistě omámí, a to nejen svým hrdým vzrůstem, umně kontrastujícím s jemnou líbezností křehkých květů, ale také svěží exotickou vůní, vpravdě citrusovou. Však také naše kráska je vzdálenou příbuznou dřevin, které nám tyto oblíbené šťavnaté plody přinášejí. Omamné aroma mají na svědomí silice, jimiž je rostlina prostoupena. Za horkého slunečného dne se těkavé látky vypařují v takovém množství, že škrtneme-li v blízkosti třemdavy zápalkou, mohutně vzplane. Proto je pokládána za bájný biblický hořící keř. Střezme se za takového počasí dotýkat se třemdavy holou kůží, ač by nás vábila sebevíce – po vystavení potřísněné pokožky slunci by nám vyskákaly puchýře připomínající popáleniny! Je nejen krásná, ale také nebezpečná, jak už pravé *femme fatale* bývají. Snad právě proto ji opěvuje a personifikací přirovnává k ženě, jíž se nejspíše obdivoval, básník Petr Bezruč.

Petr Bezruč – Třemdava bílá nad Pulgary

*Však Francie položila hlavu Tvou
pod ostří meče a oslavuje
památku zabitého netvora.*

André Chénier o Charl. Cordayové

Daleko uhla 's. Kolem Brna kdysi,
teraz pulgarské v červnu zdobíš háje:
z daleka slepý pozná Tvoje rysy
po mocné vůni, která rozkošná je.

Bílá a růžová a nádherná a vonná,
lodyhou ztepilou se vznášíš nad sousedy,
jak mezi pernatci figura svůdce Ledy,
jak mezi čeledí španělská pyšná donna.

A koho vzpomínám, v paměti chabé ryje,
čemu kdys učili kantoři z historie?
Děvuchy z Girondy, co kata pohubila:
Jak Charlotte Corday jsi, třemdavo bílá!

VRCHOLNÉ LÉTO**Divizna – svíce za krajinu**

Při cestě úbočími Pálavy, parným létem doslova zmámenými, do nichž se zlatý kotouč slunce den za dnem bez ustání nemilosrdně opírá, spatříme v mihotavém vzduchu štíhlé siluety. Jsou to zkamenělé víly, vzpřímené meče, do země upevněné pochodně? Nebo nás snad horkem šálí zrak, že vidíme, co není? Ne – to kvetoucí divizny ční k nebi jako zástup planoucích svíc. Kdosi je tady vztyčil a nechal zahořet v modlitbě za obě krajiny Podpálaví – za tu, která byla, a už není, i za tu, která dosud je, však jednou by být nemusela. Srdceryvná vzpomínka a úpěnlivá prosba v té modlitbě jdou ruku v ruce – mějme s krajinou slitování, naučme se jí naslouchat s účastným porozuměním! Vždyť v určité chvíli každý z nás, ať už poeta, či ne, krajinu svého srdce osloví a nazve ji svou láskou, svým domovem, svým vším.

Petr Bezruč – Divizna

Na kopcích pavlovských, Tabulkách, na Turoldě,
na svazích slunečných, kde sucho jest, ne vazko,
vzpřímena do výše jak vojín v dobrém žoldě,
divizno ztepilá, ty rozkvétáš, má krásko.

Pálavo nádherná, z čisté pláně čnějící,
na Dyje zákrutech lehký modravý nádech,
rozlehlé lučiny a stáda na nich spící,
ořechy, marhule, broskve ve vinohradech.

Vůz boha Helia den celý na obloze:
sic nelze uzráti ni Tobě, Ty má krásko,
ni broskvím, marhulím, ni ořechům, ni loze,
ó jižní Moravo, zem žárná, Ty má lásko!

PODZIM**Stepní běžci – poslové z východu**

S podzimem přicházejí silné studené větry, které pročešávají step jako kostěný hřeben vedený obří neviditelnou rukou. Zatímco vlasy kavylů se mu poslušně poddávají, až nadýchané měkce spočinou na chladnoucí zemi, po svazích se prudkým cvalem žene horda kulatých splašených divochů. Ženou se bezhlavě – hned letí vzduchem, hned se kutálí, co chvíli se zapletou do společného chuchvalce, aby se vzápětí od sebe zuřivě odtrhli. Zastaví se vůbec někdy – o skupinu keřů, o natažený ohradník? Uvidíme. Třeba doputují až do okolních vesnic, zmoženi pocitem vlastního cestovatelského úspěchu se blaženě rozvalí, usnou na vavřínech a budou zdobit návsi, dokud je někdo neodklidí. O kom je řeč? Přece o stepních běžcích, rostlinách, které se rozhodly své šíření vzít alespoň trochu do vlastních rukou a rafinovaně k němu využívají sílu větru. Po dozrání plodů se celé jejich uschlé kulovité květenství oddělí od kořene a při kutálení po stepi se z něj trousí semena. Na Pálavě se setkáme pouze s méně známými z nich, a to máčkou, srpkem a řepovníkem. Za nejproslulejším stepním běžcem – katránem tatarským – se musíme vydat na blízkou Pouzdřanskou step nebo ještě bližší Dunajovické kopce.

Katrán je pravým poslem z východu. Proslýchá se, že k nám možná doputoval s tatarskými nájezdčíky, kteří jej vozili s sebou coby pochoutku. (Dodnes katrán najdeme na jídelníčku některých národů žijících východně od nás.) Věříme ale spíše tomu, že to zvládl sám, a to v dávných dobách, kdy většinu Evropy pokrývala sprašová step, ve které se mu daří nejlépe. Katrán chodíme nejčastěji obdivovat v době, kdy kvete, tedy začátkem května. Mocné kulovité rostliny jsou v tom čase obaleny bělostnými květy tak dokonale, až při pohledu z dálky máme pocit, že po svahu se rozuteklo stádo oveček nebo se tam uchýlily neposedné obláčky. Za pohled stojí i v létě, kdy se jeho keře obalí kuličkami plodů a celé zezelenají. Avšak teskná

atmosféra, kterou tento stepní běžec na stepi vykouzlí s podzimem, je neopakovatelná. Jednoho vábí, jiného – stejně jako třeba básníka Jana Skácela – děsí, ale nikoho nenechává v klidu.

Jan Skácel – Třmeny

V září, když kořen v zemi uhnije
a podzim píská na psí kost,
po stepi vítr žene katránový keř.

Uřatá hlava letí po větru
a je mi úzko, je mi skoro k pláči,
najednou nevím,
jestli k smrti stačí
odhodit křivou šavli,
volat neudeř!

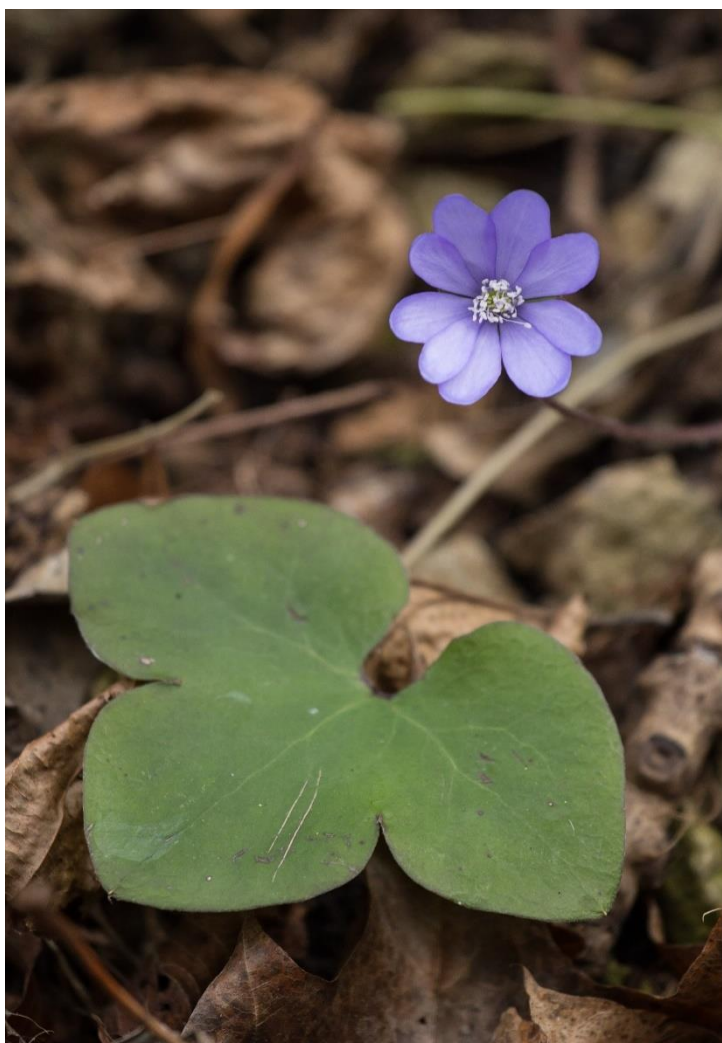
V září a v podzimním větru
po stepi běží,
běží na obzoru
kutálen větrem katránový keř.

Blízko je k vraždám, k stínání a zlu,
je blízko k tatarskému koni,
tma roste z trav a z osin kavylu,
mosazné plíšky na postroji zvoní,
udidlo koňskou tlamu rve...

V září a v podzimním větru
po stepi běží,
po pouzdřanské stepi,
kutálen větrem katránový keř.

jaterník podléška
(*Hepatica nobilis*)

Vážení čtenáři,

tento informační materiál nepravidelně vydává Správa Chráněné krajinné oblasti Pálava, která je jedním z organizačních útvarů Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Na Vaše dotazy, týkající se informací zveřejněných v tomto e-Věstníku, nebo jakékoliv jiné otázky, související s činností naší organizace, Vám rádi odpovíme.

e-vestnik.palava@nature.cz

Pro přihlášení nebo odhlášení odběru e-Věstníku můžete využít výše uvedenou e-mailovou adresu.

